

XÂY DỰNG HỆ THỐNG ĐẢM BẢO CHẤT LƯỢNG BÊN TRONG TRƯỜNG ĐẠI HỌC

• TS. PHẠM XUÂN THANH

Bộ Giáo dục và Đào tạo

Gần đây, vấn đề “kiểm định chất lượng giáo dục đại học” đang được nhiều nước quan tâm. Nói đến kiểm định chất lượng, người ta mong muốn xác định được những trường đại học (ĐH) có chất lượng, đáp ứng yêu cầu của người học, các nhà tuyển dụng lao động, hay mong muốn của xã hội. Vì vậy, cần có một cơ quan không thuộc các trường ĐH đứng ra làm việc đó.

Các đây hơn 100 năm, các trường ĐH, cao đẳng ở Mỹ đã bắt đầu xây dựng hệ thống kiểm định chất lượng giáo dục đại học (GDĐH). Tuy có một lịch sử khá lâu dài, nhưng hệ thống kiểm định chất lượng ở Mỹ mới được nhiều nước khác quan tâm trong vòng 30 năm gần đây. Ngày nay, ở nhiều nước trên thế giới đã hình thành hệ thống kiểm định chất lượng GDĐH trong bối cảnh chuyển từ GDĐH tinh hoa sang GDĐH đại trà, khi sự đa dạng trong GDĐH ngày càng tăng và xuất hiện ngày càng nhiều trường ĐH ngoài công lập. Đó chính là lúc các chuẩn mực trong GDĐH đang bị đe dọa. Để đảm bảo các sản phẩm của trường ĐH đáp ứng được yêu cầu của thị trường lao động, các cơ quan đánh giá bên ngoài hay cơ quan kiểm định (thuộc nhà nước hoặc không thuộc nhà nước) được thành lập. Các chuẩn mực được đặt ra. Việc hình thành hệ thống kiểm định GDĐH ở nước ta cũng nằm trong xu thế đó.

Tuy nhiên, chất lượng GDĐH không phải tự dung mà có. Chất lượng là kết quả của một quá trình phấn đấu lâu dài. Chất lượng của các trường ĐH phải được hình thành và đạt được ở một mức độ nhất định trước khi được kiểm định/công nhận từ bên ngoài. Một vấn đề đặt ra là các trường ĐH phải làm thế nào để nâng cao chất lượng đào tạo và để được công nhận đạt tiêu chuẩn kiểm định chất lượng. Câu trả lời là: các trường ĐH phải có một hệ thống đảm bảo chất lượng bên trong nhà trường.

Trước hết, trường ĐH cần thống nhất được quan niệm về chất lượng và cần có một chiến lược nâng cao chất lượng GD. Theo chúng tôi, “Chất lượng là sự phù hợp với mục tiêu” như là một quan niệm phù hợp nhất đối với GDĐH của nước ta. Mục tiêu trong định nghĩa này được hiểu

theo nghĩa rộng, bao gồm sứ mạng, các mục đích, đặc điểm... của mỗi trường ĐH hay của từng ngành đào tạo trong mỗi trường ĐH. Mục tiêu phải phù hợp với chức năng, nhiệm vụ và các nguồn lực của nhà trường. Mục tiêu do nhà trường xác định cũng phải phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của địa phương, của xã hội và đất nước.

Sự phù hợp với mục tiêu có thể bao gồm cả việc đáp ứng đòi hỏi của những người quan tâm như các nhà quản lí, nhà giáo hay các nhà nghiên cứu GDĐH. Sự phù hợp với mục tiêu còn bao gồm cả sự đáp ứng hay vượt qua các chuẩn mực đã được đặt ra. Sự phù hợp với mục tiêu cũng đề cập đến những yêu cầu về sự hoàn thiện của đầu ra, hiệu quả của đầu tư. Mỗi một trường ĐH cần xác định nội dung của sự phù hợp với mục tiêu trên cơ sở bối cảnh cụ thể của nhà trường. Sau đó chất lượng là vấn đề làm sao để đạt được các mục tiêu đó.

Mỗi một trường ĐH cần có một kế hoạch nâng cao chất lượng GD. Kế hoạch đó có thể bao gồm cả việc xây dựng một hệ thống đảm bảo chất lượng bên trong trường ĐH. Hệ thống đó sẽ bao gồm chủ trương của lãnh đạo nhà trường, một đơn vị chuyên trách về đảm bảo chất lượng, các hoạt động và sự phối hợp giữa các đơn vị. Chủ trương của lãnh đạo nhà trường sẽ thể hiện ở sứ mạng và mục tiêu được xác định trong từng giai đoạn. Một đơn vị chuyên trách với chức năng làm đầu mối để điều phối các hoạt động đảm bảo chất lượng của trường. Theo kinh nghiệm của nhiều nước trên thế giới, nhất là các nước châu Á, đơn vị chuyên trách không cần lớn lắm, có thể chỉ có 2-4 người làm việc toàn thời gian, cùng với 1-2 trợ lí/thư kí. Những người tham gia vào các hoạt động này chủ yếu là đại diện của các khoa, trường thành viên, phòng, ban có liên quan. Sự phối hợp chặt chẽ giữa đơn vị chuyên trách về đảm bảo chất lượng với các đơn vị khác sẽ quyết định sự thành công trong việc duy trì và nâng cao chất lượng GD của nhà trường.

Đơn vị chuyên trách về đảm bảo chất lượng ở các trường ĐH có thể là Trung tâm hay Phòng

đảm bảo chất lượng (gọi chung là Trung tâm đảm bảo chất lượng). Hoạt động của Trung tâm đảm bảo chất lượng sẽ rất đa dạng, tùy thuộc mỗi trường đại học. Thông thường, Trung tâm đảm bảo chất lượng làm đầu mối để triển khai các hoạt động chủ yếu sau:

1. *Đánh giá và theo dõi chất lượng sinh viên tốt nghiệp* của nhà trường qua việc điều tra: tình trạng việc làm và đi học tiếp sau khi tốt nghiệp, mức độ các nhà tuyển dụng lao động hài lòng với năng lực của sinh viên tốt nghiệp. Một số tiêu chí dưới đây có thể sử dụng:

- * Hiệu quả đào tạo
- * Tình trạng việc làm sau khi tốt nghiệp
- * Các phẩm chất sinh viên cần có để đáp ứng yêu cầu của người sử dụng lao động (tính sáng tạo, tự tin, có kiến thức sâu rộng...)
- * Khả năng tiếp tục học cao hơn của sinh viên tốt nghiệp.
- * Sự hài lòng của sinh viên với chất lượng giáo dục của nhà trường
- * Sự hài lòng của các nhà tuyển dụng lao động với chất lượng giáo dục của nhà trường

2. *Đánh giá và giám sát chất lượng giảng dạy* qua mức độ sinh viên chấp nhận chất lượng giảng dạy toàn khoá hay từng môn học, kết quả học tập của sinh viên, tỉ lệ đạt yêu cầu từng môn học và tỉ lệ tốt nghiệp. Các tiêu chí dưới đây thường được sử dụng để đánh giá một khoá học:

- * Sự phù hợp của nội dung chương trình với mục tiêu đào tạo
- * Chương trình có cấu trúc chặt chẽ và có hệ thống
- * Chương trình mềm dẻo và có nhiều môn học để lựa chọn
- * Khối lượng chương trình phù hợp với người học
- * Chất lượng giảng dạy đáp ứng yêu cầu của người học
- * Chất lượng hướng dẫn sinh viên làm luận văn tốt nghiệp
- * Môi trường học tập tại trường
- * Người học được động viên khuyến khích học tốt
- * Quy trình kiểm tra, đánh giá công bằng và hợp lí
- * Động cơ học tập của người học
- * Trình độ chuyên môn và sự nhiệt tình của đội ngũ giảng viên
- * Cơ sở vật chất và điều kiện học tập của nhà trường đáp ứng yêu cầu đào tạo

Đánh giá chất lượng giảng dạy một môn học qua ý kiến của sinh viên cũng là một biện pháp giám sát chất lượng giảng dạy. Có thể sử dụng

một số tiêu chí sau:

- * Mục đích, yêu cầu của môn học rõ ràng đối với người học.
- * Môn học được giảng dạy tốt.
- * Nội dung môn học bổ ích đối với người học.
- * Tư liệu học tập cho môn học được cung cấp đầy đủ.
- * Khối lượng chương trình học tập phù hợp với người học.
- * Người học được động viên khuyến khích học tốt.
- * Người học nhận được những thông tin bổ ích về sự tiến bộ của mình trong quá trình học tập
- * Giảng viên quan tâm đến nhu cầu nâng cao kiến thức và kĩ năng của người học.
- * Quá trình kiểm tra, đánh giá công bằng và khách quan.

3. *Đánh giá chất lượng nghiên cứu khoa học* của nhà trường, có thể sử dụng các tiêu chí đánh giá sau:

- * Chất lượng, hiệu quả nghiên cứu khoa học thể hiện qua những đóng góp mới cho khoa học về tri thức, phương pháp, ý tưởng và giá trị của các giải thưởng khoa học ở trong, ngoài nước.
- * Số lượng các đề tài, dự án đã thực hiện, số lượng các ấn phẩm đã công bố (kể cả số luận án tiến sĩ đã hoàn thành).
- * Giá trị thực tiễn cao qua những ứng dụng thực tế các kết quả nghiên cứu để giải quyết các vấn đề phát triển kinh tế - xã hội của địa phương và của cả nước.

4. *Đánh giá chất lượng công tác hành chính và các dịch vụ* của nhà trường. Công tác hành chính, công tác thư viện và các dịch vụ hỗ trợ khác cần được định kì (6 tháng, 1 năm) đánh giá để từng bước cải tiến, hoàn thiện nhằm đáp ứng yêu cầu của sinh viên, giảng viên.

5. *Nghiên cứu các giải pháp nâng cao chất lượng* như đổi mới phương pháp giảng dạy, phương pháp học tập, đổi mới phương pháp kiểm tra, đánh giá.

Giảng dạy theo hướng tích cực sẽ giúp người học hình thành được khả năng tự học, tự nghiên cứu, khả năng tư duy, khả năng giải quyết vấn đề. Đổi mới phương pháp kiểm tra đánh giá sẽ đổi mới cách học của sinh viên. Khi mục đích thi kiểm tra là để đánh giá khả năng giải quyết vấn đề thì học thuộc trong sách vở là chưa đủ. Áp dụng phương thức đánh giá liên tục với hệ thống bài tập hàng tuần và những lần

(Xem tiếp trang 49)